

Wspomnienie o Profesorze Jakubie Mowszowiczu

Воспоминания о профессоре Якубе Мовшовичу

Professor Jakub Mowszowicz, Obituary

7 grudnia 1983 r. zmarł w Łodzi profesor zwyczajny dr hab. Jakub Mowszowicz, wybitny botanik, autor licznych prac poświęconych florze i fitosocjologii leśnej, współtwórca wielu rezerwatów przyrody w Polsce środkowej, członek Polskiego Towarzystwa Leśnego. J. Mowszowicz urodził się 5 grudnia 1901 r. w Wilnie. Tam ukończył Gimnazjum im. Adama Mickiewicza, a następnie studia w Uniwersytecie Stefana Batorego, na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym, uzyskując dyplom magistra filozofii w zakresie botaniki. Następnie, na podstawie dysertacji nt. flory i zespołów leśnych Gór Ponarskich pod Wilnem, otrzymał tytuł doktora nauk przyrodniczych. Pracował jako asystent w katedrach botanicznych Uniwersytetu Wieleńskiego pod kierunkiem prof. Piotra Wiśniewskiego (b. prof. zw. SGGW w Warszawie) i prof. Józefa Trzebińskiego. Wojna zabrała Mu całą rodzinę, najbliższą i dalszą. Ocalały niemal cudem prof. J. Mowszowicz powrócił gdy tylko mógł do umiłowanej pracy w uniwersytecie i ogrodzie botanicznym. Po zakończeniu wojny przybył do Łodzi, gdzie włączył się w nurt prac organizacyjnych Uniwersytetu Łódzkiego. Położył fundamenty organizacyjne Katedry Systematyki i Geografii Roślin Uniwersytetu Łódzkiego (obecnie Zakład Botaniki Instytutu Biologii Środowiskowej UŁ) i przez ćwierć wieku był jej kierownikiem. Rozpoczął na szeroką skalę w województwie łódzkim badania florystyczne, które rozwijał i prowadził ze starannym dobranym i wciąż poszerzanym zespołem uczniów — współpracowników. Owocem tych prac stały się dwa cenne dzieła: „Przegląd flory łódzkiej” (1960) i „Przegląd flory Polski środkowej” (1978). Poza florystyką, szczególnie zajmował się fitosocjologią leśną, dendrologią, ochroną przyrody i środowiska, zielarstwem, historią botaniki i krajoznawstwem. Dyscyplinom tym poświęcił dziesiątki prac. Najwięcej inwencji twórczej wykazał Profesor w opracowaniu licznych kluczy — przewodników do oznaczania roślin: pospolitych roślin naczyniowych, roślin wodnych, drzew i krzewów, krajowych roślin zielarskich, roślin trujących i szkodliwych i in.

Prof. J. Mowszowicz był człowiekiem wrażliwym na piękno przyrody ojczystej. Potrafił właściwie docenić każdy fragment naturalnej przyro-

dy, każde stanowisko cennego dla nauki gatunku roślin. Tę wrażliwość i potrzebę zachowania przyrody do celów naukowych, biocentrycznych i in. przekazywał w niezwykle sugestywny sposób na zebraniach naukowych, wykładach uniwersyteckich, wycieczkach przyrodniczych, spotkaniach z młodzieżą. Niezwykłe sumiennie spełniał obowiązki przewodniczą-

cego Wojewódzkiego Komitetu Ochrony Przyrody w Łodzi. Podczas kilkunastoletniej kadencji przyczynił się do utworzenia ponad 20 rezerwatów leśnych w woj. łódzkim. Bardzo owocnie współpracował z kolejnymi wojewódzkimi konserwatorami przyrody, z dyrekcją Okręgowego Zarządu Lasów Państwowych w Łodzi oraz z Biurem Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej w Łodzi. Dzięki tej współpracy ochroną rezerwatową zostały objęte cenne, naturalne stanowiska cisa (Jasień), jodły (Lubiaszów i Kobile Wielkie), lipy szerokolistnej (Dębowiec), lipy drobnolistnej (Meszcze), modrzewia polskiego (Trębaczew), jodły i buka (Gałków, Molenda i Wiączyń) i in. Rezerваты te były i są nadal wartościowymi obiektami badań naukowych dotyczących fitosocjologii, typologii i ekologii lasów środkowej Polski. Niektórym z nich poświęcił prof. J. Mowszowicz (wraz ze współpracownikami, zwłaszcza z prof. dr Romualdem Olackiem, doc. dr Haliną Urbanek-Rutowiczową i doc. dr Ryszardem Sową) osobne monografie geobotaniczne, wydane przez Łódzkie Towarzystwo Naukowe. Prof. J. Mowszowicz został uhonorowany licznymi, odznaczeniami i nagrodami resortowymi, państwowymi, województwa łódzkiego, macierzystej uczelni oraz kilku towarzystw naukowych i społecznych, do których należał. Dostał godności honorowego członkostwa Polskiego Towarzystwa Botanicznego i Ligi Ochrony Przyrody. Za wybitną działalność na polu ochrony przyrody w 1967 r. otrzymał Nagrodę Ministra Leśnictwa. Odszedł człowiek, który całe swe samotne życie oddał bez reszty nauce, badaniom i ochronie szaty roślinnej Wileńszczyzny i środkowej Polski. Prof. dr Jakub Mowszowicz został pochowany w Łodzi na Cmentarzu Komunalnym na Dołach, w Alei Zasłużonych.

Józef K. Kurowski

NAJWAŻNIEJSZE PUBLIKACJE DOTYCZĄCE TEMATYKI LEŚNEJ
Z BOGATEJ, LICZĄCEJ 800 POZYCJI
BIBLIOGRAFII PROFESORA

1. Roślinność dolnych warstw borów sosnowych na pogorzeliiskach. Sylwan 1956 R. 100 nr 3.
2. Rezerwat modrzewia polskiego Trębaczew. ŁTN. Wyd. III 1963 nr 94 (wraz ze współpracownikami).
3. Józef Paczoski — twórca fitosocjologii czyli fitocenologii. Biologia w szkole, 1965 nr 4.
4. Rezerваты leśne województwa łódzkiego. Sylwan 1966 R. 110 nr 8 (wraz z R. Balutą).
5. Rezerwat lipy szerokolistnej (*Tilia platyphyllos* Scop.) w uroczystku Dębowiec. ŁTN. Wyd. III, 1967 nr 102 (wraz ze współpracownikami).

6. Zespoły roślinne uroczyska Żądłowiec. ŁTN. Wydz. III, 1969 nr 105 (wraz ze współpracownikami).
7. Odslonięcie korzeni u sosny zwyczajnej (*Pinus silvestris* L.). *Ekologia polska*, Ser. B, 1969 T. 15 nr 2 (wraz z J. Hereźniakiem).
8. Przewodnik do oznaczania drzew i krzewów krajowych i aklimatyzowanych. Warszawa: WSiP 1979.